

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права, публічного управління
та національної безпеки
Кафедра економічної теорії,
інтелектуальної власності та публічного
управління

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ШПОНАРСЬКИЙ ВЛАДИСЛАВ ВІКТОРОВИЧ
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

УДК: 331.024
(індекс)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ
(тема роботи)

281 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і назва спеціальності)

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр
кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело

В. В. ШПОНАРСЬКИЙ
(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи:
МОСІЄНКО Оксана Вікторівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

кандидат економічних наук, доцент
(науковий ступінь, вчене звання)

Висновок кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

за результатами попереднього захисту: **ШПОНАРСЬКИЙ Владислав Вікторович**

допущена до захисту

Протокол засідання кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління № ____ від « ____ » грудня 2023 р.

Завідувач кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

к.е.н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)

_____ (підпис)

Валентина ЯКОБЧУК
(власне ім'я та прізвище)

« ____ » грудня 2023 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **ШПОНАРСЬКИЙ Владислав Вікторович** захистив
(прізвище, ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

_____
(науковий ступінь, вчене звання)

_____ (підпис)

Настасія ПУГАЧОВА
(власне ім'я та прізвище)

АНОТАЦІЯ

ШПОНАРСЬКИЙ В. В. Державна політика розвитку ринку праці. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» – Поліський національний університет, Житомир, 2023.

Метою кваліфікаційної роботи є вивчення державної політики на ринку праці та шляхів її вдосконалення. Практична значущість дослідження у тому, що запропоновані рекомендації може бути надалі використані для розробки цілеспрямованих і конкретних заходів розвитку ринку праці, а проведені розрахунки – для виявлення сучасних тенденцій на ринку праці України.

Ключові слова: ринок праці, розвиток, державна політика, безробіття, вакансія, робоча сила.

SUMMARY

SHPONARSKYI V. State policy of labor market development. – Qualification work on manuscript rights. Qualifying work for obtaining a master's degree in specialty 281 «Public management and administration» – Polissia National University, Zhytomyr, 2023.

The purpose of the qualification work is to study state policy on the labor market and ways to improve it. The practical significance of the study is that the proposed recommendations can be used in the future for the development of targeted and specific measures for the development of the labor market, and the performed calculations for the identification of modern trends in the labor market of Ukraine.

Key words: labor market, development, state policy, unemployment, vacancies, workforce.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НА РИНКУ ПРАЦІ.....	8
1.1. Ринок праці як об'єкт державного регулювання.....	8
1.2. Засоби державної політики на ринку праці.....	11
Висновки до першого розділу.....	15
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТРЕНДІВ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ..	16
2.1. Аналіз динаміки попиту та пропозиції робочої сили	16
2.2. Динаміка безробіття в Україні в період повномасштабної війни	24
Висновки до другого розділу	27
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ.....	28
3.1. Стратегічні завдання активної політики держави у сфері ринку праці	28
3.2. Напрямки розвитку ринку праці в Україні в період післявоєнного відновлення	31
Висновки до третього розділу.....	33
ВИСНОВКИ.....	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	37
ДОДАТКИ	40

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Державна політика у сфері сприяння зайнятості та працевлаштування населення є невід'ємною частиною соціально-економічної політики нашої країни, яка спрямована на задоволення потреб людей у роботі, житлі, харчуванні, підтримці свого здоров'я; на надання соціальних гарантій незаможним та старим громадянам, інвалідам, безробітним, молоді; страхування життя, здоров'я, працездатності. Аналіз питань щодо механізмів функціонування та регулювання ринку праці (у тому числі на національному рівні) необхідний для проведення ефективної та результативної економічної політики. Взаємовідносини попиту та пропозиції на робочу силу та характер сформованого ринку праці також пов'язані з роллю державної політики у сфері створення зайнятості та протидії безробіттю, а питання, що розглядаються, важливі як з пізнавальної, так і з прикладної точок зору.

Аналіз останніх досліджень. Сутність державної політики на ринку праці розглядали А. А. Батюк, В. В. Близнюк, К. В. Бондаревська, С.В. Герчанівська, І. А. Гнатенко, В. М. Дівнич, О. О. Добренко, О. О. Зиза, М.Я. Зуб, Г. І. Капінос, Н. М. Карпеко, Д. О. Красівський, І. А. Краско, В.П. Мікловда, А. В. Серіков С. В. Стефанюк, Л. С. Стригуль, інші. Разом з тим, в сучасних умовах, потребують уточнення таке питання, державна політики щодо розвитку ринку праці.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є вивчення державної політики на ринку праці та шляхів її вдосконалення, для чого розв'яжемо наступні завдання:

- охарактеризувати ринок праці як об'єкт державного регулювання;
- описати засоби державної політики на ринку праці;
- провести аналіз динаміки попиту та пропозиції робочої сили;
- визначити показники динаміка безробіття в Україні в період повномасштабної війни;

- визначити стратегічні завдання активної політики держави у сфері ринку праці;
- запропонувати напрямки розвитку ринку праці в Україні в період післявоєнного відновлення.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єкт дослідження – ринок праці України. Предметом дослідження є державна політика спрямована на розвиток ринку праці.

Методи дослідження. У процесі виконання кваліфікаційної роботи використано різні методи: метод узагальнень та наукової абстракції – для розкриття змісту ринку праці; індукції та дедукції – для теоретичного пізнання політики держави на ринку праці; методи аналізу і синтезу та методи статистики – застосовувалися для оцінки змін на ринку праці; табличний і графічний методи – для оформлення результатів дослідження.

Інформаційна база дослідження: звітні дані Державної служби статистики, інформаційно-аналітичні матеріали друкованих засобів масової інформації, інформація електронних видань з Інтернету тощо.

Особистий внесок здобувача. Практична значущість дослідження у тому, що запропоновані рекомендації може бути надалі використані для розробки цілеспрямованих і конкретних заходів розвитку ринку праці, а проведені розрахунки – для виявлення сучасних тенденцій на ринку праці України.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні положення кваліфікаційної роботи висвітлені в тезах на тему:

1. Динаміка безробіття в Україні в період повномасштабної війни. Науково-практична конференція «Студентські наукові читання – 2023». Поліський національний університет, факультет економіки та менеджменту. Житомир. 12 грудня 2023 р [24].

2. Теоретичні аспекти державної політики на ринку праці. Науково-практична конференція «Студентські наукові читання – 2023». Поліський національний університет, факультет права, публічного управління та національної безпеки. Житомир. 14 грудня 2023 р [25].

3. Цілі та завдання активної політики держави на ринку праці. IV Міжнародна науково-практична конференція Інструменти та практики публічного управління в контексті децентралізації. Поліський національний університет. Житомир. 22-23 червня 2023 р [26].

Елементи наукові новизни: розвиток ринку праці вимагає системної та інноваційної державної політики, яка враховує сучасні тенденції та виклики. Елементи наукової новизни у державній політиці розвитку ринку праці включає: створення та впровадження ініціатив для розвитку навичок, які відповідають потребам ринку праці майбутнього. Інтеграція інноваційних методів навчання, використання відкритих онлайн-курсів та електронних платформ для навчання.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Основний текст роботи викладено на 34 сторінках основного тексту. Ілюстративний матеріал представлено у вигляді 10 таблиці та 1 рисунок. Структура роботи наступна: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел (27 найменувань).

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НА РИНКУ ПРАЦІ

1.1. Ринок праці як об'єкт державного регулювання

Ринок праці є однією зі складових ринкової структури, що визначає систему відносин, що регулюють процеси відтворення робочої сили та зайнятості населення [17, с. 142]. У будь-якій економічній системі праця відображає цілеспрямовану та ефективну діяльність людей щодо задоволення суспільних та приватних потреб. Людська праця завжди відігравала ключову роль у формуванні та розвитку суспільства, в еволюції економічних систем та завжди впливав на рівень соціально-економічного розвитку [2, с. 90]. Ринок праці виступає головним індикатором стану сучасної економіки, та відображає рівень розвитку суспільства, а рівновага між попитом та пропозицією робочої сили на ньому свідчить про стабільність економічного розвитку країни [6, с. 54].

Природа праці та її роль розвитку суспільства залишається незмінною, незалежно від характеру соціально-політичної та соціально-економічної системи. Якщо ми подивимося на особливості кожної системи соціально-економічних відносин, особливо ринкових економічних відносин, то побачимо, що характер праці та використання результатів праці схильні до значних змін. Якщо ринкові відносини не вплинуть на ефективність використання трудового потенціалу, якість праці, соціальна ефективність трансформаційних змін в економіці також знижується.

Праця – це діяльність людини, яка має за мету створення матеріальних і духовних цінностей; це сукупність цілеспрямованих дій, що потребують фізичної або розумової енергії [6, с. 55].

Під ринком праці О. О. Зиза та Є. С. Петрунук радять розуміти систему відносин, що складаються між роботодавцями та найманими працівниками, які є власниками робочої сили, між попитом на працю та вартістю оплати його

пропозиції [11, с. 120]. З позиції І. А. Краско, ринок праці також є механізмом регулювання співвідношень між працівниками та кількістю робочих місць. Ринок праці також виник як система суспільних відносин та відображає баланс інтересів та рівень розвитку, досягнутий між сторонами, що беруть участь у цьому ринку, новими підприємцями, працівниками та державою [16, с. 159].

Ринок праці – це найскладніша частина ринкових відносин, оскільки він більше пов'язані з людським чинником, ніж інші ринки. Щодо цього він відрізняється від інших ринків тим, що відображає більше соціально-економічних подій. Вивчення ринку праці пов'язане з необхідністю обліку соціальних, економічних, політичних, культурних, психо-соціологічних особливостей поведінки людей у процесі трудових відносин [18, с. 39].

Д. О. Красівський сповіщає, що ринок праці включає «загальну пропозицію праці» і «попит на працю». Точка перетину попиту та пропозиції на робочу силу є балансом на ринку праці. Безробіття виникне, коли пропозиція робочої сили перевищить попит її у. Цей дисбаланс торкнеться суспільство як у економічному, і у соціальному плані. Отже, дисбаланс на ринку праці створить не лише «економічні ефекти», а й «соціальні та культурні ефекти» [15, с. 64].

Ринок праці слід сприймати як невід'ємну частину ринкового механізму. Для здорового ринку праці потрібна низка фундаментальних умов: наявність різних форм економіки, доступність широкого спектру варіантів праці, здатність кожного працівника вибирати роботу, яка йому більше підходить, контролювати свою робочу силу, юридична свобода особистості, можливість безперешкодно змінювати місце роботи та проживання, займатися підприємництвом, інвестиціями, ринком цінних паперів та валюти, житло, споживчі товари та послуги, що задовольняють потреби населення та створюють новий попит тощо [2, с. 92].

Розглядаючи ринок праці слід розглянути поняття зайнятості. І безробіття

Зайнятість – це діяльність людей, пов'язана із задоволенням їх особистих потреб та приносить їм заробіток. Рівень зайнятості визначається відсотковим співвідношенням чисельності зайнятого населення до загальної чисельності

економічно активного населення у аналізований період. До тих, хто не включений до складу робочої сили, належать ті, хто не зайнятий у суспільному виробництві і не прагне отримати роботу [6].

Безробіття – це результат деформації економічних та соціальних процесів як на макро, так і на мікрорівні. Основна причина безробіття – невідповідність попиту та пропозиції на робочу силу. Безробіття – одна з найбільш характерних рис ринкової економіки. Безробіття негативно позначається на зайнятості. Воно погіршує рівень життя, викликає конфлікти в сім'ї, псує спосіб життя людей та знижує потенціал національного доходу. Безробіття, як складна соціально-економічна категорія, є шкідливим соціальним явищем для кожної людини, її сім'ї, держави та країни [6].

Явище безробіття є однією з найважливіших економічних та соціальних проблем нашого часу [24]. Природний результат безробіття у соціальному плані можна підсумовувати як часткову бездіяльність людських ресурсів, погіршення розподілу доходів та, відповідно, збільшення бідності. З індивідуальної точки зору безробіття може мати драматичні наслідки у матеріальному та духовному сенсі у людей, які мають працювати, щоб підтримувати своє життя.

Для державного регулювання зайнятості та ринку праці спеціально використовуються такі методи [13, 18, 22]:

1. програмно-цільовий метод;
2. нормативний метод;
3. балансовий метод.

За відсутності державного плану директивного характеру функції програмно-цільового методу змінюються, і він стає найпоширенішим. Програма зайнятості, що є механізмом реалізації державної політики, розробляється та реалізується на різних рівнях. Особливе значення тут має розробка регіональних програм із зайнятості та ринку праці, а також програм для різних демографічних груп (молодь, жінки та ін.) [13, 18, 22].

Нормативний метод використовується для обґрунтування попиту робочої сили у сфері послуг. У ринковій економіці особливо важливим є обґрунтування

соціальних норм. Ці стандарти включають допустимий рівень безробіття, міні-соціальні норми, що забезпечують соціальний захист, рівень життя та мінімальні стандарти соціального розвитку [13, 18, 22].

Балансовий метод також широко використовується у зв'язку з прийомом працювати. Наприклад, баланс сукупних трудових ресурсів характеризує найзагальніші пропорції між трудовими ресурсами та їх розподілом [13, 18, 22].

Одним з основних напрямків соціально-економічної політики держави є розвиток ринку праці та ефективне використання робочої сили. Реформи, що проводяться в країні, призвели до кардинальних якісних змін в економіці, забезпечуючи динамічний економічний розвиток. Здійснено відповідні заходи щодо забезпечення економічного розвитку регіонів, подальшого підвищення соціального добробуту та рівня життя населення, розвитку економіки країни. З метою забезпечення зайнятості населення створюються нові робочі місця, підприємства, об'єкти інфраструктури тощо.

1.2. Засоби державної політики на ринку праці

Праця є центральною сферою людської діяльності та джерелом розвитку кожного суспільства. Незалежно від суспільно-політичної формації та історичного періоду праця виконує такі функції: економічну – зайнятість має бути ефективною), прибутковий – зайнятість є засобом отримання доходу від праці, дозволяє працівникам задовольняти власні та сімейні потреби, соціальний – зайнятість створює суспільну корисність, через працю відбувається розвиток людини та формуються специфічні соціальні зв'язки. Такі явища, як високий ризик втрати роботи, скорочення чисельності чи зростання нерівності в оплаті праці в поєднанні з надзвичайно низькими доходами значної частини суспільства, негативно впливають на вони викликають відчуття невизначеності та загрози. Відсутність роботи в поєднанні з катастрофічно низьким рівнем заробітної плати призводить до масової

економічної еміграції, спричиняє бідність та соціальну ізоляцію, а в довгостроковій перспективі може призвести навіть до політичної дестабілізації країни. З цієї причини у сфері ринку праці держава намагається реалізовувати політику стимулювання попиту та пропозиції на робочу силу з метою коригування, підтримки чи відновлення балансу, враховуючи фундаментальну мету забезпечення соціальних потреб у сфері праці, що призводить до високого рівня зайнятості та низького рівня безробіття та територіальної соціальної єдності [26].

Основним завданням економічної політики держави у сфері ринку праці є створення умов для збереження існуючих та створення все більшої кількості та кращих робочих місць [10, с. 97].

Державну політику ринку праці можна поділити на активну та пасивну. Розглядаючи засоби державної політики на ринку праці, можна в основному виділити два види інструментів. До перших належать ті, що спрямовані на скорочення пропозиції робочої сили та пом'якшення негативних соціальних наслідків безробіття. Друга група інструментів – це інструменти, спрямовані на активізацію (навіть тимчасову) безробітних та підвищення їхніх шансів отримати роботу. Політику, засновану на перших припущеннях, у літературі [6, с. 54] зазвичай називають пасивною політикою ринку праці, а політику, засновану на останніх, називають активною політикою.

Державна політика на ринку праці використовує багато заходів для регулювання ринку праці, які, згідно з чинною класифікацією Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСД), можна згрупувати таким чином:

I. Активні заходи:

1. Державні служби зайнятості:

- дослідження ринку праці та професій,
- профорієнтація,
- сприяння мобільності працівників,
- поради щодо пошуку роботи та супутні курси.

2. Професійна підготовка:

- підготовка та професійна перепідготовка безробітних та працівників, які є потенційними безробітними,
- підвищення кваліфікації працівників.

3. Програми для молоді, яка закінчує школу і хоче працювати. Вони включають:

- кошти для безробітних та малозабезпечених громадян на професійне навчання,
- матеріальна допомога молоді, яка відвідує курси професійної підготовки.

4. Субсидії на працевлаштування:

- субсидії на заробітну плату за постійну роботу на приватних підприємствах,
- підтримка індивідуального підприємництва та підтримка безробітних у відкритті підприємницької діяльності у формі надання кредиту, дотації, субсидії,
- безпосереднє створення робочих місць (спеціальні програми зайнятості) у державному секторі та некомерційних організаціях,
- стимулювання муніципальних, фірмових та інших ініціатив, що сприяють покращенню ситуації на конкретному місцевому ринку праці.

5. Заходи щодо професійної активізації інвалідів:

- професійна реабілітація,
- створення захищених робочих місць.

II. Пасивні заходи:

6. Допомога по безробіттю.

7. Достроковий вихід на пенсію через ситуацію на ринку праці [27].

Цілі активної політики на ринку праці зосереджені насамперед на зменшенні фрикційного та структурного безробіття за допомогою таких інструментів, як навчання, консультування з питань кар'єри та працевлаштування, а також на скороченні безробіття, яке є результатом

дисбалансу на ринку праці, шляхом форсування попиту на робочу силу через субсидії зайнятості. Також можна припустити, що активна політика на ринку праці спрямована на професійну активізацію безробітних через участь у програмах профілактики безробіття.

Отже, основні функції активної політики ринку праці полягають у професійній активізації безробітних, зменшенні відмінностей між структурою попиту та пропозиції робочої сили і, як наслідок, впливу на рівень зайнятості та безробіття, а також перевірки готовності безробітних до праці.

Нині перед державною політикою на ринку праці постають такі виклики, як: пропозиція робочої сили, проблема джерел капіталу, необхідного для створення нових робочих місць, необхідність підвищення якості та збільшення мобільності трудових ресурсів як умова подальшого економічного зростання. Завдання адаптації ринку праці до сучасних вимог, пов'язаних із загостренням конкуренції внаслідок глобалізації (проблема гнучкості) є: підвищення здатності до працевлаштування та здатності зберегти зайнятість, усунення інституційних стимулів для отримання статусу безробітного, розширення масштабів працевлаштування та консультування з питань кар'єри, а також прискорене та якісне втручання ефективних служб зайнятості. Через характер викликів, згаданих вище, активна політика ринку праці має домінуюче значення [25].

Дії держави мають фундаментальне, як показали дослідження літератури [13, 18] значення для сприяння зайнятості та протидії безробіттю, наприклад: стимулювання неінфляційного глобального попиту; скорочення розриву між кількістю робочих місць, що ліквідуються, та кількістю новостворених; стимулювання економічних процесів і більш повне використання наявних виробничих потужностей для виробництва продукції, прийнятної на внутрішній ринок і на експорт; стимулювання інвестицій; оптимальна політика економічного співробітництва з іноземними державами; створення програми житлового будівництва; стимулювання розвитку малого підприємництва та

самозайнятості; широкомасштабний розвиток багатогалузевої професійної підготовки.

Висновки до першого розділу

1. Державне регулювання ринку праці в сучасних умовах є складною системою економічних, адміністративних, законодавчих, організаційних та заходів. Воно виконує ринку праці помітну кількість посередницьких і допоміжних функцій.

2. Можна також зазначити, що збалансованість ринку праці є складовою загального економічного балансу даної країни. Прагнення її зберегти — завдання, яке займає високе місце в ієрархії цілей економічної політики країн з ринковою системою. Також слід окреслити такі конкретні цілі державної політики щодо розвитку людських ресурсів: підвищення працевлаштування шляхом розвитку якості людських ресурсів, розвиток підприємництва, підвищення адаптивності підприємств та їх працівників до умов мінливого ринку, посилення політики рівних можливостей на ринку праці, активізація безробітних та осіб із ризиком соціальної ізоляції, покращення діалогу та соціального партнерства для забезпечення балансу на польському ринку праці, створення правил ефективної міграційної політики, удосконалення інституційних послуг для ринку праці тощо. на покращення загальної бази економічної діяльності.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ТРЕНДІВ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

2.1. Аналіз динаміки попиту та пропозиції робочої сили

Війна внесла корективи в аналіз трендів розвитку ринку праці в Україні. Аналіз динаміки показників в умовах війни ускладнився, так як починаючи з 2022 р. відсутня частина важливої статистичної інформації. Зокрема, відсутня інформація про зайнятість та безробіття населення. У зв'язку повномасштабними воєнними діями, Державна служба статистики України у 2022 р. не мала жодної можливості проводити відповідні обстеження. Саме тому, сконцентруємось на аналізі попиту та пропозиції робочої сили на зареєстрованому ринку праці України, використавши оприлюднені на офіційному сайті Державної служби зайнятості України (ДСЗ) дані [8].

В Україні на протязі 2022 р. роботодавці дали інформацію на центри зайнятості про наявність 396337 вакансій (в 2021 р. 705816 вакансій). Структура вакансій за видами економічної діяльності була наступною [8]:

- переробна промисловість – 18%;
- сільське господарство – 17%;
- торгівля – 14%;
- освіта – 10%;
- охорона здоров'я – 7%;
- транспорт – 7%;
- державне управління і оборона – 6%.

Динаміку вакансій безробітним від ДСЗ за 2019-2022 рр. наведено в табл. 2.1. Згідно з офіційною статистикою ДСЗ, станом на 1 січня 2023 р., офіційна кількість вакансій рівна 21241 місцям роботи, що менше 1 січня 2022 р. на 19801 вакансію чи на 48,2%, і менше 1 січня 2020 р. на 3777 вакансій чи на 64,0%.

Таблиця 2.1

Динаміка вакансій безробітним від ДСЗ за 2019-2022 рр.

Станом на	Вакансії, місць	Абсолютна зміна, місць		Темп приросту, %	
		базисн.	ланцюг.	базисн.	ланцюг.
01.01.2020	59018	-	-	-	-
01.01.2021	43262	-15756	-15756	-26,7	-26,7
01.01.2022	41042	-17976	-2220	-30,5	-5,1
01.01.2023	21241	-37777	-19801	-64,0	-48,2

Джерело: розраховано за даними [8]

Структуру вакансій безробітним від ДСЗ за 2019-2022 рр наведено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Структура вакансій безробітним від ДСЗ за 2019-2022 рр.

Територія	Станом на 01.01.2020 р.		Станом на 01.01.2021р.		Станом на 01.01.2022 р.		Станом на 01.01.2023 р.	
	ваканс ій	%	ваканс ій	%	ваканс ій	%	ваканс ій	%
Україна	59018	100,0	43262	100,0	41042	100,0	21241	100,0
Вінницька	798	1,4	1155	2,7	545	1,3	366	1,7
Волинська	2794	4,7	1217	2,8	1047	2,6	1378	6,5
Дніпропетровська	6592	11,2	5875	13,6	5036	12,3	1960	9,2
Донецька	662	1,1	610	1,4	566	1,4	216	1,0
Житомирська	2153	3,6	1696	3,9	1352	3,3	631	3,0
Закарпатська	1242	2,1	500	1,2	388	0,9	375	1,8
Запорізька	1109	1,9	478	1,1	571	1,4	225	1,1
Івано-Франківська	1205	2,0	588	1,4	820	2,0	387	1,8
Київська	4478	7,6	3686	8,5	2309	5,6	1085	5,1
Кіровоградська	2031	3,4	1191	2,8	1569	3,8	766	3,6
Луганська	599	1,0	722	1,7	267	0,7	0	0,0
Львівська	4841	8,2	3159	7,3	3995	9,7	3428	16,1
Миколаївська	1467	2,5	766	1,8	1149	2,8	371	1,7
Одеська	2602	4,4	2117	4,9	2076	5,1	810	3,8
Полтавська	3123	5,3	1567	3,6	1799	4,4	836	3,9
Рівненська	1721	2,9	1196	2,8	1378	3,4	659	3,1
Сумська	1559	2,6	1471	3,4	1420	3,5	689	3,2
Тернопільська	942	1,6	490	1,1	511	1,2	315	1,5
Харківська	5595	9,5	3467	8,0	2900	7,1	557	2,6
Херсонська	440	0,7	413	1,0	399	1,0	52	0,2
Хмельницька	1316	2,2	816	1,9	1084	2,6	985	4,6
Черкаська	447	0,8	466	1,1	652	1,6	411	1,9
Чернівецька	1378	2,3	679	1,6	775	1,9	327	1,5
Чернігівська	1221	2,1	697	1,6	740	1,8	406	1,9
м. Київ	8703	14,7	8240	19,0	7694	18,7	4006	18,9

Джерело: розраховано за даними [8]

Станом на 01.01.2023 р., якщо не враховувати м. Київ, лідером по запропонованим вакансіях була Львівська область – 3428 вакансій чи 16,1% від всіх вакансій по Україні.

Заробітна плата по запропонованих вакансіях ДСЗ як елемент ринку праці також відреагувала на проблеми функціонування в бізнесу. Середній розмір заробітної плати у вакансіях наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Середній розмір заробітної плати по вакансіях за 2019-2022 рр., грн

Територія	Кількість безробітних (грн), станом на				Абсолютна зміна (грн) 2022 р. до		Темп росту (%) 2022 р. до	
	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2021 р.	2019 р.	2021 р.	2019 р.
Україна	6662	7529	9122	10084	962	3422	10,5	51,4
Вінницька	6121	7055	7739	8823	1084	2702	14,0	44,1
Волинська	6330	7240	8378	8764	386	2434	4,6	38,5
Дніпропетровська	6345	7229	9222	10207	985	3862	10,7	60,9
Донецька	6448	7742	8272	12418	4146	5970	50,1	92,6
Житомирська	6024	6837	8238	9420	1182	3396	14,3	56,4
Закарпатська	6669	6807	8089	9562	1473	2893	18,2	43,4
Запорізька	6176	6985	8591	10255	1664	4079	19,4	66,0
Івано-Франківська	5323	5809	8157	8128	-29	2805	-0,4	52,7
Київська	7268	8491	9892	10650	758	3382	7,7	46,5
Кіровоградська	6567	6997	8939	10434	1495	3867	16,7	58,9
Луганська	5907	6458	8175	0	-8175	-5907	-100,0	-100,0
Львівська	7585	8533	9137	10622	1485	3037	16,3	40,0
Миколаївська	6134	7024	8985	10250	1265	4116	14,1	67,1
Одеська	6467	7228	8356	10183	1827	3716	21,9	57,5
Полтавська	5998	7318	8965	9425	460	3427	5,1	57,1
Рівненська	6056	6273	8245	9031	786	2975	9,5	49,1
Сумська	5751	6879	8760	9357	597	3606	6,8	62,7
Тернопільська	5996	7205	8101	9384	1283	3388	15,8	56,5
Харківська	6348	6741	8465	9444	979	3096	11,6	48,8
Херсонська	5979	6856	7840	11035	3195	5056	40,7	84,6
Хмельницька	5821	7080	8017	9121	1104	3300	13,8	56,7
Черкаська	6589	7207	8973	10231	1258	3642	14,0	55,3
Чернівецька	6662	6825	8558	9530	972	2868	11,4	43,1
Чернігівська	5950	6911	8206	9923	1717	3973	20,9	66,8
м. Київ	7938	8552	10684	10934	250	2996	2,3	37,7

Джерело: розраховано за даними [8]

Середній розмір заробітної плати в Україні по вакансіях за 2022 р. рівний 10084 грн, що більше чим за 2021 р. на 962 грн чи на 10,5%, і більше чим за 2019 р. на 3422 грн чи на 51,4%.

Кількість безробітних, які скористалися послугами ДСЗ наведена в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Кількість безробітних, які скористалися послугами ДСЗ за 2019-2022 рр.

Територія	Кількість безробітних (осіб), станом на				Абсолютна зміна (осіб) 2022 р. до		Темп росту (%) 2022 р. до	
	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2021 р.	2019 р.	2021 р.	2019 р.
Україна	1024426	1247215	1191008	867636	-323372	-156790	-27,2	-15,3
Вінницька	58984	65648	62901	46344	-16557	-12640	-26,3	-21,4
Волинська	25903	33953	33210	23435	-9775	-2468	-29,4	-9,5
Дніпропетровська	89976	104433	96070	80489	-15581	-9487	-16,2	-10,5
Донецька	39931	49680	50229	26356	-23873	-13575	-47,5	-34,0
Житомирська	40083	47001	45529	36704	-8825	-3379	-19,4	-8,4
Закарпатська	15702	21921	21634	17451	-4183	1749	-19,3	11,1
Запорізька	61173	65931	58490	39127	-19363	-22046	-33,1	-36,0
Івано-Франківська	28724	36623	36253	25325	-10928	-3399	-30,1	-11,8
Київська	37625	49716	46754	42867	-3887	5242	-8,3	13,9
Кіровоградська	40173	48072	47197	32782	-14415	-7391	-30,5	-18,4
Луганська	22901	25338	26238	10245	-15993	-12656	-61,0	-55,3
Львівська	44752	68705	70360	41569	-28791	-3183	-40,9	-7,1
Миколаївська	42205	47726	45631	36593	-9038	-5612	-19,8	-13,3
Одеська	40259	51064	48921	37894	-11027	-2365	-22,5	-5,9
Полтавська	58570	70887	64229	48675	-15554	-9895	-24,2	-16,9
Рівненська	34393	40619	39596	30937	-8659	-3456	-21,9	-10,0
Сумська	45035	49653	43574	36597	-6977	-8438	-16,0	-18,7
Тернопільська	27560	32140	31440	21739	-9701	-5821	-30,9	-21,1
Харківська	74732	90354	85695	54253	-31442	-20479	-36,7	-27,4
Херсонська	30644	35376	34359	15551	-18808	-15093	-54,7	-49,3
Хмельницька	36418	43941	41402	31217	-10185	-5201	-24,6	-14,3
Черкаська	51316	57624	54818	40088	-14730	-11228	-26,9	-21,9
Чернівецька	16422	20479	20231	15024	-5207	-1398	-25,7	-8,5
Чернігівська	33193	38126	35654	29688	-5966	-3505	-16,7	-10,6
м. Київ	27752	52205	50593	46686	-3907	18934	-7,7	68,2

Джерело: розраховано за даними [8]

У 2022 році послугами ДСЗ скористалися 867636 зареєстрованих безробітних, що на 323372 осіб чи 27,2% менше, ніж у відповідному періоді

минулого року, і на 156790 осіб чи 15,3% менше, ніж у відповідному періоді 2019 року.

Аналіз динаміки кількості безробітних, які перебувають на обліку в ДСЗ України у 2019-2022 рр. демонструє таблиця 2.5.

Таблиця 2.5

Аналіз динаміки кількості безробітних, які перебувають на обліку в ДСЗ України за 2019-2022 рр.

Територія	Перебувають на обліку (осіб), станом на				Абсолютна зміна (осіб) 01.01. 2023 р. до		Темп росту (%) 01.01. 2023 р. до	
	01.01. 2020 р.	01.01. 2021р.	01.01. 2022 р	01.01. 2023 р.	01.01. 2022 р	01.01. 2020 р	01.01. 2022 р	01.01. 2020 р
Україна	338163	459198	294968	186508	-108460	-151655	-36,8	-44,8
Вінницька	20505	23295	16889	7682	-9207	-12823	-54,5	-62,5
Волинська	7924	12466	7213	4358	-2855	-3566	-39,6	-45,0
Дніпропетровська	26102	34780	23328	14446	-8882	-11656	-38,1	-44,7
Донецька	10803	14898	9515	7039	-2476	-3764	-26,0	-34,8
Житомирська	14438	17929	12032	7987	-4045	-6451	-33,6	-44,7
Закарпатська	4913	7758	4525	3917	-608	-996	-13,4	-20,3
Запорізька	19359	21416	14329	13840	-489	-5519	-3,4	-28,5
Івано-Франківська	8564	13045	8378	4934	-3444	-3630	-41,1	-42,4
Київська	12609	17709	11090	9121	-1969	-3488	-17,8	-27,7
Кіровоградська	15002	21134	12191	6594	-5597	-8408	-45,9	-56,0
Луганська	7827	9323	6747	2962	-3785	-4865	-56,1	-62,2
Львівська	13952	28234	12779	5147	-7632	-8805	-59,7	-63,1
Миколаївська	15717	19229	12814	9970	-2844	-5747	-22,2	-36,6
Одеська	14266	19390	12609	8073	-4536	-6193	-36,0	-43,4
Полтавська	20988	28044	17943	8391	-9552	-12597	-53,2	-60,0
Рівненська	11303	14078	10624	6045	-4579	-5258	-43,1	-46,5
Сумська	15690	17259	11166	11252	86	-4438	0,8	-28,3
Тернопільська	9814	12354	8525	3558	-4967	-6256	-58,3	-63,7
Харківська	21595	30290	19130	14774	-4356	-6821	-22,8	-31,6
Херсонська	10578	14052	9558	6794	-2764	-3784	-28,9	-35,8
Хмельницька	13032	16700	12036	5574	-6462	-7458	-53,7	-57,2
Черкаська	17830	22339	15614	7850	-7764	-9980	-49,7	-56,0
Чернівецька	5888	8300	5651	2338	-3313	-3550	-58,6	-60,3
Чернігівська	10692	12960	10102	7455	-2647	-3237	-26,2	-30,3
м. Київ	8772	22216	10180	6407	-3773	-2365	-37,1	-27,0

Джерело: розраховано за даними [8]

Згідно з офіційною статистикою ДЦЗ, станом на 1 січня 2023 р., офіційна зареєстрованих безробітних рівна 186508 особам, що менше 1 січня 2022 р. на 108460 особу чи на 36,8%, і менше 1 січня 2020 р. на 151655 осіб чи на 44,8%.

Помічаємо, що внаслідок війни не відбулося зростання зареєстрованих безробітних, який за аналізований період був максимальним під час пандемії ковід у 2020 р.

Структуру безробітних, які перебувають на обліку в ДСЗ за 2019-2022 рр. наведено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Структура безробітних, які перебувають на обліку в ДСЗ за 2019-2022 рр.

Територія	Станом на 01.01.2020 р.		Станом на 01.01.2021р.		Станом на 01.01.2022 р.		Станом на 01.01.2023 р.	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
Україна	338163	100,0	459198	100,0	294968	100,0	186508	100,0
Вінницька	20505	6,1	23295	5,1	16889	5,7	7682	4,1
Волинська	7924	2,3	12466	2,7	7213	2,4	4358	2,3
Дніпропетровська	26102	7,7	34780	7,6	23328	7,9	14446	7,7
Донецька	10803	3,2	14898	3,2	9515	3,2	7039	3,8
Житомирська	14438	4,3	17929	3,9	12032	4,1	7987	4,3
Закарпатська	4913	1,5	7758	1,7	4525	1,5	3917	2,1
Запорізька	19359	5,7	21416	4,7	14329	4,9	13840	7,4
Івано-Франківська	8564	2,5	13045	2,8	8378	2,8	4934	2,6
Київська	12609	3,7	17709	3,9	11090	3,8	9121	4,9
Кіровоградська	15002	4,4	21134	4,6	12191	4,1	6594	3,5
Луганська	7827	2,3	9323	2,0	6747	2,3	2962	1,6
Львівська	13952	4,1	28234	6,1	12779	4,3	5147	2,8
Миколаївська	15717	4,6	19229	4,2	12814	4,3	9970	5,3
Одеська	14266	4,2	19390	4,2	12609	4,3	8073	4,3
Полтавська	20988	6,2	28044	6,1	17943	6,1	8391	4,5
Рівненська	11303	3,3	14078	3,1	10624	3,6	6045	3,2
Сумська	15690	4,6	17259	3,8	11166	3,8	11252	6,0
Тернопільська	9814	2,9	12354	2,7	8525	2,9	3558	1,9
Харківська	21595	6,4	30290	6,6	19130	6,5	14774	7,9
Херсонська	10578	3,1	14052	3,1	9558	3,2	6794	3,6
Хмельницька	13032	3,9	16700	3,6	12036	4,1	5574	3,0
Черкаська	17830	5,3	22339	4,9	15614	5,3	7850	4,2
Чернівецька	5888	1,7	8300	1,8	5651	1,9	2338	1,3
Чернігівська	10692	3,2	12960	2,8	10102	3,4	7455	4,0
м. Київ	8772	2,6	22216	4,8	10180	3,5	6407	3,4

Джерело: розраховано за даними [8]

Станом на 01.01.2023 р., лідером по зареєстрованих безробітних були Харківська та Дніпропетровська області – відповідно 14774 вакансій чи 7,9% та 14446 вакансій чи 7,7% від всіх зареєстрованих безробітних по Україні.

Найбільша кількість зареєстрованих безробітних знаходиться у прифронтових районах.

Ознакою українського ринку праці в умовах війни є те, що дисбаланс між попитом та пропозицією робочої сили суттєво зменшився.

Проаналізуємо динаміку навантаження кількості безробітних на одне вакантне робоче місце в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Динаміка навантаження кількості безробітних на одне вакантне робоче місце, осіб

Територія	Навантаження кількості безробітних (осіб), станом на				Абсолютна зміна (осіб) 01.01. 2023 р. до		Темп росту (%) 01.01. 2023 р. до	
	01.01. 2020 р.	01.01. 2021р.	01.01. 2022 р	01.01. 2023 р.	01.01. 2022 р	01.01. 2020 р	01.01. 2022 р	01.01. 2020 р
Україна	5,7	10,6	7,2	8,8	1,6	3,1	22,2	5,7
Вінницька	25,7	20,2	31,0	21,0	-10,0	-4,7	-32,3	25,7
Волинська	2,8	10,2	6,9	3,2	-3,7	0,3	-54,1	2,8
Дніпропетровська	4,0	5,9	4,6	7,4	2,7	3,4	59,1	4,0
Донецька	16,3	24,4	16,8	32,6	15,8	16,3	93,8	16,3
Житомирська	6,7	10,6	8,9	12,7	3,8	6,0	42,2	6,7
Закарпатська	4,0	15,5	11,7	10,4	-1,2	6,5	-10,4	4,0
Запорізька	17,5	44,8	25,1	61,5	36,4	44,1	145,1	17,5
Івано-Франківська	7,1	22,2	10,2	12,7	2,5	5,6	24,8	7,1
Київська	2,8	4,8	4,8	8,4	3,6	5,6	75,0	2,8
Кіровоградська	7,4	17,7	7,8	8,6	0,8	1,2	10,8	7,4
Луганська	13,1	12,9	25,3	-	-	-	-	13,1
Львівська	2,9	8,9	3,2	1,5	-1,7	-1,4	-53,1	2,9
Миколаївська	10,7	25,1	11,2	26,9	15,7	16,2	141,0	10,7
Одеська	5,5	9,2	6,1	10,0	3,9	4,5	64,1	5,5
Полтавська	6,7	17,9	10,0	10,0	0,1	3,3	0,6	6,7
Рівненська	6,6	11,8	7,7	9,2	1,5	2,6	19,0	6,6
Сумська	10,1	11,7	7,9	16,3	8,5	6,3	107,7	10,1
Тернопільська	10,4	25,2	16,7	11,3	-5,4	0,9	-32,3	10,4
Харківська	3,9	8,7	6,6	26,5	19,9	22,7	302,1	3,9
Херсонська	24,0	34,0	24,0	130,7	106,7	106,6	445,4	24,0
Хмельницька	9,9	20,5	11,1	5,7	-5,4	-4,2	-49,0	9,9
Черкаська	39,9	47,9	23,9	19,1	-4,8	-20,8	-20,2	39,9
Чернівецька	4,3	12,2	7,3	7,1	-0,1	2,9	-1,9	4,3
Чернігівська	8,8	18,6	13,7	18,4	4,7	9,6	34,5	8,8
м. Київ	1,0	2,7	1,3	1,6	0,3	0,6	20,9	1,0

Джерело: розраховано за даними [8]

Динаміка цього показника за чотирьохрічний період показала, що починаючи з лютого 2022 р. в Україні відбувається стрімке зростання кількості претендентів на одну вакансію. Воно досягає свого піку на початок 2021 р. (10,6 осіб), а до кінця року трохи зменшується до 7,2 осіб, які претендували на вільне робоче місце. Станом на 1 січня 2023 року, в середньому по Україні, на одне вільне робоче місце претендувало 8,8 офіційних безробітних. Найбільша кількість зареєстрованих безробітних знаходиться у прифронтових районах. Проаналізуємо чисельність працевлаштованих безробітних ДСЗ в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Динаміка чисельність працевлаштованих безробітних ДСЗ, осіб

Територія	Кількість безробітних (осіб), станом на				Абсолютна зміна (осіб) 2022 р. до		Темп росту (%) 2022 р. до	
	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2021 р.	2019 р.	2021 р.	2019 р.
Україна	388159	384458	404845	248820	-156025	-139339	-38,5	-35,9
Вінницька	21202	20771	21915	15889	-6026	-5313	-27,5	-25,1
Волинська	10484	9968	10752	7489	-3263	-2995	-30,3	-28,6
Дніпропетровська	44344	38022	40450	30282	-10168	-14062	-25,1	-31,7
Донецька	17823	17079	20145	6607	-13538	-11216	-67,2	-62,9
Житомирська	12691	13965	15910	11183	-4727	-1508	-29,7	-11,9
Закарпатська	5379	6167	7533	5672	-1861	293	-24,7	5,4
Запорізька	23174	20550	20598	6922	-13676	-16252	-66,4	-70,1
Івано-Франківська	11950	11695	14181	10210	-3971	-1740	-28,0	-14,6
Київська	14325	15814	15980	12300	-3680	-2025	-23,0	-14,1
Кіровоградська	13135	12862	15063	9278	-5785	-3857	-38,4	-29,4
Луганська	9024	9411	11063	1925	-9138	-7099	-82,6	-78,7
Львівська	15721	17837	20968	13388	-7580	-2333	-36,2	-14,8
Миколаївська	13361	13213	14631	7549	-7082	-5812	-48,4	-43,5
Одеська	15375	15431	15019	10562	-4457	-4813	-29,7	-31,3
Полтавська	20981	20870	19985	14274	-5711	-6707	-28,6	-32,0
Рівненська	12569	13284	14375	11705	-2670	-864	-18,6	-6,9
Сумська	14726	15057	14341	9995	-4346	-4731	-30,3	-32,1
Тернопільська	9196	9685	10022	6963	-3059	-2233	-30,5	-24,3
Харківська	32763	30488	30694	11011	-19683	-21752	-64,1	-66,4
Херсонська	11119	11137	11072	1928	-9144	-9191	-82,6	-82,7
Хмельницька	12388	13691	13245	9969	-3276	-2419	-24,7	-19,5
Черкаська	18504	17385	18096	12578	-5518	-5926	-30,5	-32,0
Чернівецька	5530	5544	5440	4987	-453	-543	-8,3	-9,8
Чернігівська	11084	11832	11308	8075	-3233	-3009	-28,6	-27,1
м. Київ	11311	12700	12059	8079	-3980	-3232	-33,0	-28,6

Джерело: розраховано за даними [8]

Згідно з офіційною статистикою ДЦЗ, за 2022 рік було працевлаштовано 248820 безробітних, що менше чим за 2021 рік на 156025 особу чи на 38,5%, і менше 2019 р. на 139339 осіб чи на 35,9%. Помічаємо, що внаслідок війни зменшилася кількість безробітних, які отримали роботу, та свідчить про зменшення ефективності роботи ДЦЗ.

2.2. Динаміка безробіття в Україні в період повномасштабної війни

Серед головних соціально-економічних проблем, які постали перед Україною з початком війни є диспропорції у галузевій структурі зайнятості, міграція частини населення за кордон, значна кількість незайнятих осіб на окупованій території, мобілізація до лав ЗСУ, нелегальна трудова зайнятість, деформації у сфері оплати праці тощо. Усі ці чинники вплинули на динаміку безробітних.

Наявність неформального сектору зайнятості в Україні в певній мірі пом'якшує проблему безробіття, проте ускладнює оцінку реального числа непрацюючих. Особливістю безробіття в Україні також є незадекларована зайнятість. Під час війни облік українців, які працюють неофіційно, ускладнився та офіційно не здійснювався. Виходячи із даними Державної служби статистики, до початку повномасштабної війни кількість неформально зайнятого населення нараховувала близько 3 млн осіб. І як припускає Міністерство економіки, під час війни кількість неофіційно працевлаштованих зростає, що частково підтверджується офіційною статистикою безробіття [2].

Динаміка осіб, що мають офіційний статус безробітного наведено в табл. 2.9.

Динаміка осіб, що мають офіційний статус безробітного за 2022-2023 рр.

Станом на	Кількість, осіб	Абсолютна зміна, осіб		Темп приросту, %	
		базисн.	ланцюг.	базисн.	ланцюг.
01.02.2022 р.	315394	-	-	-	-
01.03.2022 р.	313787	-1607	-1607	-0,5	-0,5
01.04.2022 р.	286879	-28515	-26908	-9,0	-8,6
01.05.2022 р.	283356	-32038	-3523	-10,2	-1,2
01.06.2022 р.	310964	-4430	27608	-1,4	9,7
01.07.2022 р.	316448	1054	5484	0,3	1,8
01.08.2022 р.	296668	-18726	-19780	-5,9	-6,3
01.09.2022 р.	278550	-36844	-18118	-11,7	-6,1
01.10.2022 р.	260460	-54934	-18090	-17,4	-6,5
01.11.2022 р.	239112	-76282	-21348	-24,2	-8,2
01.12.2022 р.	208870	-106524	-30242	-33,8	-12,6
01.01.2023 р.	186508	-128886	-22362	-40,9	-10,7
01.02.2023 р.	165965	-149429	-20543	-47,4	-11,0
01.03.2023 р.	150002	-165392	-15963	-52,4	-9,6
01.04.2023 р.	137302	-178092	-12700	-56,5	-8,5
01.05.2023 р.	126987	-188407	-10315	-59,7	-7,5
01.06.2023 р.	119210	-196184	-7777	-62,2	-6,1
01.07.2023 р.	113376	-202018	-5834	-64,1	-4,9
01.08.2023 р.	112336	-203058	-1040	-64,4	-0,9
01.09.2023 р.	108659	-206735	-3677	-65,5	-3,3

Джерело: розраховано за даними [8]

Згідно з офіційною статистикою ДСЗ, станом на 1 вересня 2023 р., офіційний статус безробітного мали 108689 осіб що менше 1 лютого 2022 р. на 206735 осіб чи на 65,5%, що менше 1 серпня 2023 р. на 3677 осіб чи на 3,3%. З початку повномасштабної війни чисельність офіційних безробітних майже завжди постійно зменшувалася.

Динаміку вакансій безробітним від ДСЗ наведено в табл. 2.10.

Згідно з офіційною статистикою ДСЗ, станом на 1 вересня 2023 р., офіційна кількість вакансій рівна 57385 місцям роботи що більше 1 лютого 2022 р. на 7940 чи на 14,8%, і більше 1 серпня 2023 р. на 9935 вакансій чи на 3,3%. З початку повномасштабної війни чисельність вакансій зросла і на початку вересня перевищила кількість довоєнних вакансій.

Динаміка вакансій безробітним від ДСЗ за 2022-2023 рр.

Станом на	Вакансії, місць	Абсолютна зміна, місць		Темп приросту, %	
		базисн.	ланцюг.	базисн.	ланцюг.
01.02.2022 р.	49976	-	-	-	-
01.03.2022 р.	53161	3185	3185	6,4	6,4
01.04.2022 р.	33528	-16448	-19633	-32,9	-36,9
01.05.2022 р.	25326	-24650	-8202	-49,3	-24,5
01.06.2022 р.	25312	-24664	-14	-49,4	-0,1
01.07.2022 р.	25141	-24835	-171	-49,7	-0,7
01.08.2022 р.	24481	-25495	-660	-51,0	-2,6
01.09.2022 р.	30785	-19191	6304	-38,4	25,8
01.10.2022 р.	29354	-20622	-1431	-41,3	-4,6
01.11.2022 р.	32284	-17692	2930	-35,4	10,0
01.12.2022 р.	28005	-21971	-4279	-44,0	-13,3
01.01.2023 р.	21241	-28735	-6764	-57,5	-24,2
01.02.2023 р.	25913	-24063	4672	-48,1	22,0
01.03.2023 р.	28900	-21076	2987	-42,2	11,5
01.04.2023 р.	35059	-14917	6159	-29,8	21,3
01.05.2023 р.	36693	-13283	1634	-26,6	4,7
01.06.2023 р.	41322	-8654	4629	-17,3	12,6
01.07.2023 р.	45010	-4966	3688	-9,9	8,9
01.08.2023 р.	47450	-2526	2440	-5,1	5,4
01.09.2023 р.	57385	7409	9935	14,8	20,9

Джерело: розраховано за даними [8]

Таким чином, можна помітити певну тенденцію за умови визнання її як проміжного позитивного результату поживлення економіки та малою часткою, щодо відновлення активності бізнесу в Україні у 2023 р., що як вже зазначалось, відбувається на фоні зниження рівня зареєстрованого безробіття, який лише частково відображає реальну картину із забезпечення населення роботою в умовах воєнного стану.

Отже, повноцінне кадрове забезпечення економіки України в умовах повномасштабної війни ускладнюється виявленими негативними тенденціями, що мають місце в різних сегментах державної політики на ринку праці, а повоєнне відновлення ринку праці в першу чергу залежатиме від спроможності ринку праці адаптивно і гнучко реагувати на наявні виклики.

Висновки до другого розділу

1. У 2022 р. зафіксовано найнижче значення кількості зареєстрованих безробітних за чотирьохрічний аналізований період. Вважаємо, що така ситуація не може свідчити про ефективність державної політики розвитку ринку праці в умовах війни. А ситуація, що склалася скоріше обумовлена такими чинниками як відток значної частини населення, які мали статус безробітних (переважно жінки) за кордон; мобілізацією значної частини населення (переважно чоловіки); неготовністю, небажанням, або неможливістю великої частини громадян, які не мали роботи чи втратили її під час війни звертатись за допомогою до Державної служби зайнятості. А також тим фактом, що частина території України потрапила під окупацію.

2. Згідно з офіційною статистикою Державної служби зайнятості, станом на 1 вересня 2023 р., офіційний статус безробітного мали 108689 осіб за наявності 57385 одиниць вакансій, тобто на 2 офіційних безробітних припадає 1 вакансія, це значно краще чим було до війни, коли на 1 вакансію претендувало більше 6 чоловік. Вважаємо, що така ситуація склалася не стільки як результат роботи ДСЗ, а здебільшого із-за впливів повномасштабної війни. Не зважаючи на наявні диспропорції між кількістю вакантних робочих місць та меж кількості бажаючих працювати, в Україні наразі на ринку праці домінують роботодавці.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ

3.1. Стратегічні завдання активної політики держави у сфері ринку праці

Активна політика державної політики на ринку праці у сфері професійної зайнятості повинна бути спрямована на сприяння розвитку конкурентного ринку праці. Зауважимо, що основним чинником росту зайнятості має бути економічне підґрунтя розвитку української економіки, зростання обсягів валового внутрішнього продукту. Тому завдання стратегії активної політики держави на ринку праці мають бути спрямованими:

- на виведення із тіні відносин на професійному ринку праці;
- на забезпечення різних форм самозайнятості населення;
- на зростання якості та конкурентоспроможності національних трудових ресурсів шляхом покращення системи професійного навчання молоді у виробничому процесі;
- на підвищення мотивації до легальної високопродуктивної професійної зайнятості;
- на розвитку умов для створення ефективного підприємництва;
- на розвиток колективно-договірної системи зайнятості – повної, вільно обраної та продуктивної у відповідності із отриманою професією і набутою кваліфікацією;
- на сприяння розширенню сфери використання зайнятості за відповідними професіями методом утворення нових робочих місць або збереження ефективно функціонуючих старих, в господарюючих суб'єктів відповідно до умов та рівня оплати праці, а також сучасного техніко-технологічного рівня;
- на створення гідних умов для працевлаштування молодих кадрів після закінчення професійних чи загальноосвітніх навчальних закладів;

- на формування зайнятості за необхідними професіями, та на працевлаштування безробітних осіб;

- на формування трудових ресурсів за професійним складом та обсягами, освітньо-кваліфікаційними рівнями з врахуванням поточних та перспективних потреб місцевих професійних ринків праці.

Для збільшення сфери використання робочої сили шляхом створення нових і збереження ефективних робочих місць з гідною оплатою і умовами праці слід:

- використовувати систему лізингу робочої сили;
- за умови створення нових та збереження ефективно функціонуючих робочих місць надавати державну підтримку підприємствам у депресивних регіонах та в малих містах;

- забезпечити запровадження інновацій для розвитку виробничих підприємств на основі створення нових робочих місць та модернізації застарілих до потрібних професій;

- забезпечити реструктуризацію державних підприємств із залученням інвестицій;

- забезпечити сприятливий інвестиційно-інноваційний клімат для суб'єктів господарювання, на яких створюються нові робочі місця;

- надавати підтримку підприємствам аграрної сфери шляхом забезпечення обґрунтованої кредитної, цінової, податкової політики;

- сприяти розвитку іншим видам економічної діяльності, зокрема туристичного-рекреаційно підприємництва;

- узаконити гарантоване надання робочого місця спеціалістам, підготовленим за державним замовленням;

- формувати резерв зайнятих для проведення сезонних робіт тощо.

Активна державна політика розвитку ринку праці повинна бути направлена на створення сприятливих організаційно-правових, соціально-економічних засад для розв'язання низки проблем. Для цього необхідні наступні дії: [9].

- вдосконалити механізм формування, розміщення та виконання державного замовлення на підготовку високопрофесійних фахівців;
- вдосконалити попит професійного ринку праці шляхом систематичного моніторингу перспективних та поточних потреб роботодавців у робочій силі за професійним складом, освітньо-кваліфікаційними рівнями;
- вдосконалити порядок працевлаштування випускників вищих та професійно-технічних навчальних закладів, підготовка яких здійснювалася за державним замовленням;
- державна підтримка підготовки персоналу за професіями, спеціальностями, на які існує підвищений попит чи дефіцит на професійному ринку праці;
- забезпечити створення державної системи професійної орієнтації населення;
- запровадити незалежну кваліфікаційну атестацію.
- значно збільшити державні інвестиції у розвиток освіти та підготовку кадрів;
- модернізації системи кваліфікації професійного персоналу;
- надання цільових кредитів для здобуття професійної освіти із запровадженням механізму їхнього здешевлення;
- необхідно удосконалити переорієнтацію ринку освітніх послуг з врахуванням потреб роботодавців;
- організація професійної підготовки через вдосконалення мережі навчальних закладів;
- підвищити розмір мінімальної заробітної плати та довести його рівень до 60-70% середньомісячної зарплати;
- підвищити якість професійного навчання для зареєстрованих безробітних;
- посилити соціальну відповідальність бізнесу через підвищення витрат на робочу силу в структурі вартості продукції.

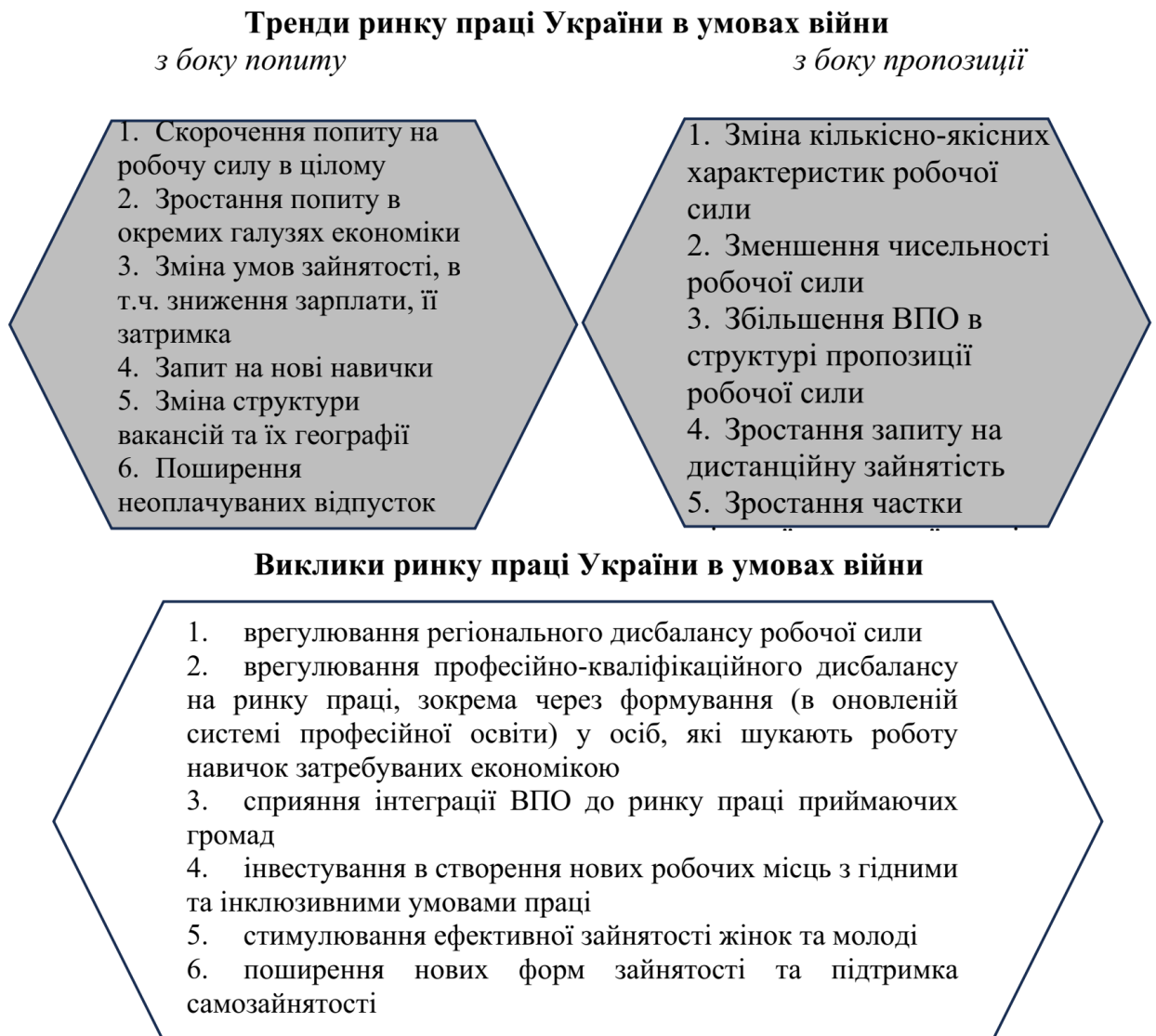
- створити державну систему безперервного професійного навчання на виробництві;
- терміново підвищити відповідальність всіх роботодавців за відповідність кваліфікаційного рівня персоналу потребам виробництва;
- удосконалення змісту професійної освіти;

З вище викладеного випливає, що стратегічні завдання державної політики для розвитку ринку праці повинні ґрунтуватись на теоретико-методологічних положеннях, що враховують сучасні тренди розвитку ринку праці України.

3.2. Напрямки розвитку ринку праці в Україні в період післявоєнного відновлення

Серед основних викликів, що з'являться на етапі повоєнного відновлення економіки України виокремимо такі: сотням тисячам працівників потрібно буде змінити роботу; пошук відповідних вакансій у вимагатиме неодноразових змін місця проживання через руйнування житлового фонду спричиненого війною; необхідно буде реінтегрувати до ринку праці біженців та внутрішньо переміщених осіб, а також ветеранів, які досить часто матимуть фізичні або психологічні воєнні травми; виникне дефіцит деяких професій під час післявоєнного відновлення; необхідність інтегрувати та залучити до відбудови України іммігрантів з інших країн.

Необхідні зміни трендів розвитку ринку праці в Україні та виклики воєнного часу показано на рис 3.1.

Рис. 3.1. Основні зміни трендів розвитку ринку праці в Україні та виклики післявоєнного часу

Джерело: [23]

Пропонуємо розглянути 4 основні набори політики держави, які слід буде реалізувати в найближчі роки для відбудови післявоєнного ринку праці:

- набір 1: інвестиції в робочу силу для майбутнього через надання компенсаційної освіти майбутнім спеціалістам, які втратили роки навчання, та перепідготовку працівників, які втратили роботу, але яким ще рано на пенсію;
- набір 2: ефективніше використання наявної робочої сили, ріст частки жінок у робочій силі та вирішення проблеми безробіття серед молоді з внутрішньо переміщених працівників;

- набір 3: стабільний захист найбільш вразливих груп (ветеранів; літніх працівників, тих, хто втратив роботу, вразливих працівників);
- набір 4: сприяння поверненню ідей, якщо не робочу силу: залучати до реконструкції кадровий потенціал, який емігрував за кордон і не планує повертатися.

Вважаємо, що серед найголовніших завдань, які сприятимуть відновленню вітчизняного ринку праці та нівелюванню негативних післявоєнних тенденцій слід виокремлювати впровадження інноваційних програм розвитку актуальних навичок та їх адаптації для різних соціальних груп учасників післявоєнного ринку праці (зокрема, демобілізовані військовослужбовці, особи, які частково втратили працездатність через війну, ВПО тощо). Крім того, потрібно згадати, що оскільки ринок праці в Україні перебуває в процесі значних трансформацій, багато робочих місць є новоствореними (при відновленні після руйнування або при релокації бізнесу або його), то при проектуванні робочих місць буде важливо робити головний акцент на забезпеченні гідних умов зайнятості працівників, що допоможе в результаті отримати цілу низку важливих ефектів задля подальшого поживлення економіки України та її повоєнного відновлення.

Висновки до третього розділу

1. Активна політика державної політики на ринку праці у сфері професійної зайнятості повинна бути спрямована на сприяння розвитку конкурентного ринку праці. Зауважимо, що основним чинником росту зайнятості має бути економічне підґрунтя розвитку української економіки, зростання обсягів валового внутрішнього продукту.

2. Серед основних викликів, що з'являться на етапі повоєнного відновлення економіки України виокремимо такі: сотням тисячам працівників потрібно буде змінити роботу; пошук відповідних вакансій у вимагатиме неодноразових змін місця проживання через руйнування житлового фонду

спричиненого війною; необхідно буде реінтегрувати до ринку праці біженців та внутрішньо переміщених осіб, а також ветеранів, які досить часто матимуть фізичні або психологічні воєнні травми; виникне дефіцит деяких професій під час післявоєнного відновлення; необхідність інтегрувати та залучити до відбудови України іммігрантів з інших країн.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дало підставу зробити наступні висновки і пропозиції:

1. Ринок праці слід сприймати як невід'ємну частину ринкового механізму. Для здорового ринку праці потрібна низка фундаментальних умов: наявність різних форм економіки, доступність широкого спектру варіантів праці, здатність кожного працівника вибирати роботу, яка йому більше підходить, контролювати свою робочу силу, юридична свобода особистості, можливість безперешкодно змінювати місце роботи та проживання, займатися підприємництвом, інвестиціями, ринком цінних паперів та валюти, житло, споживчі товари та послуги, що задовольняють потреби населення та створюють новий попит тощо. Цілі активної політики на ринку праці зосереджені насамперед на зменшенні фрикційного та структурного безробіття за допомогою таких інструментів, як навчання, консультування з питань кар'єри та працевлаштування, а також на скороченні безробіття, яке є результатом дисбалансу на ринку праці, шляхом форсування попиту на робочу силу через субсидії зайнятості.

2. Згідно з офіційною статистикою ДЦЗ, станом на 1 січня 2023 р., офіційна кількість вакансій рівна 21241 місцям роботи, що менше 1 січня 2022 р. на 19801 вакансію чи на 48,2%, і менше 1 січня 2020 р. на 3777 вакансій чи на 64,0%. Середній розмір заробітної плати в Україні по вакансіях за 2022 р. рівний 10084 грн, що більше чим за 2021 р. на 962 грн чи на 10,5%, і більше чим за 2019 р. на 3422 грн чи на 51,4%. У 2022 році послугами ДСЗ скористалися 867636 зареєстрованих безробітних, що на 323372 осіб чи 27,2% менше, ніж у відповідному періоді минулого року, і на 156790 осіб чи 15,3% менше, ніж у відповідному періоді 2019 року. Згідно з офіційною статистикою ДЦЗ, станом на 1 січня 2023 р., офіційна зареєстрованих безробітних рівна 186508 особам, що менше 1 січня 2022 р. на 108460 особу чи на 36,8%, і менше 1 січня 2020 р. на 151655 осіб чи на 44,8%. Помічаємо, що внаслідок війни не

відбулося зростання зареєстрованих безробітних, який за аналізований період був максимальним під час пандемії ковід у 2020 р. Станом на 1 січня 2023 року, в середньому по Україні, на одне вільне робоче місце претендувало 8,8 офіційних безробітних. Найбільша кількість зареєстрованих безробітних знаходиться у прифронтових районах. Згідно з офіційною статистикою ДЦЗ, за 2022 рік було працевлаштовано 248820 безробітних, що менше чим за 2021 рік на 156025 особу чи на 38,5%, і менше 2019 р. на 139339 осіб чи на 35,9%. Помічаємо, що внаслідок війни зменшилася кількість безробітних, які отримали роботу, та свідчить про зменшення ефективності роботи ДСЗ.

3. Узагальнення виявлених тенденцій функціонування ринку праці України з врахуванням умов воєнного часу дає змогу їх згрупувати за сегментами попиту та пропозиції, й виокремити на цій основі ключові виклики, що стоять перед українським ринком праці та визначити ті, які потребують негайної реакції з боку державної політики зайнятості для повноцінного розвитку. Вважаємо, що серед найголовніших завдань, які сприятимуть відновленню вітчизняного ринку праці та нівелюванню негативних післявоєнних тенденцій слід виокремлювати впровадження інноваційних програм розвитку актуальних навичок та їх адаптації для різних соціальних груп учасників післявоєнного ринку праці (зокрема, демобілізовані військовослужбовці, особи, які частково втратили працездатність через війну, ВПО тощо). Крім того, потрібно згадати, що оскільки ринок праці в Україні перебуває в процесі значних трансформацій, багато робочих місць є новоствореними (при відновленні після руйнування або при релокації бізнесу або його), то при проектуванні робочих місць буде важливо робити головний акцент на забезпеченні гідних умов зайнятості працівників, що допоможе в результаті отримати цілу низку важливих ефектів задля подальшого поживлення економіки України та її повоєнного відновлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

4. Антохов А. Сутність державного регулювання ринку праці в інформаційній економіці. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2014. № 5. С. 5-13.
5. Батюк А. А. Розвиток механізму державного регулювання ринку праці молоді в Україні. *Теорія та практика державного управління*. 2018. Вип. 1. С. 89-98.
6. Близнюк В. В., Гук Л. П. Провали державного регулювання на ринку праці та можливості їх мінімізації. *Економіка України*. 2021. № 12. С. 22-43.
7. Близнюк В. В., Яценко Л. Д. Ключові елементи державного механізму регулювання ринку праці в контексті забезпечення продуктивної зайнятості. *Держава та регіони. Сер.: Еконо.та підприєм.* 2021. № 2. С. 55-61.
8. Бондаревська К. В. Сучасні тенденції розвитку ринку праці в контексті соціальної безпеки держави. *Проблеми економіки*. 2019. № 3. С. 255-262.
9. Герчанівська С. В., Петренко Н. І., Качмар О. В. Сутність і характеристика основних понять ринку праці в соціально-економічній системі. *Агросвіт*. 2021. № 7-8. С. 53-59.
10. Гнатенко І. А., Рубежанська В. О. Державне регулювання ринку праці з позицій стратегічного та стейкхолдерно-орієнтованого підходів. *Бізнес Інформ*. 2018. № 8. С. 100-105.
11. Дані щодо кількості зареєстрованих безробітних та надання їм послуг, а також кількості зареєстрованих вакансій. URL: <https://www.dcz.gov.ua/publikaciya/1-dani-shchodo-kilkosti-zareyestrovanyh-bezrobitnyh-ta-nadannya-yim-poslug-takozh> (дата звернення 05.09.2023).
12. Дівнич В. М. Світові моделі ринку праці та іноземний досвід державного регулювання ринку праці. *Держава та регіони. Сер.: Держ. управ.* 2017. № 2. С. 39-43.

13. Добренко О. О. Стратегічні завдання державного регулювання формування професійного ринку праці. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2022. № 2. С. 97-102.
14. Зиза О. О., Петрунук Є. С. Особливості розвитку ринку праці в Україні та реалізації соціальної політики держави. *Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. Сер.: Екон. науки*. 2017. № 1. С. 119-126.
15. Зуб М. Я., Шуліка Д. А. Етапи становлення державної служби зайнятості як основного елементу інституційного наповнення інфраструктури ринку праці. *Вісник ХНУ. Сер.: Екон. науки*. 2017. № 6(3). С. 126-133.
16. Капінос Г. І., Ларіонова К. Л. Стан і перспективи розвитку ринку праці в умовах трансформації суспільства та економіки України. *Вісник ХНУ. Сер.: Екон. науки*. 2022. № 1. С. 99-107.
17. Карпеко Н. М. Розвиток механізмів державного регулювання ринку праці в умовах модернізації економіки. *Вісник НУЦЗУ. Сер. : Держ. управ.* 2022. Вип. 2. С. 96-103.
18. Красівський Д. О. Державна політика щодо досягнення збалансованості регіональних та національного ринків праці. *Економіка та держава. Сер.: Держ. управ.* 2019. № 4. С. 63-66.
19. Краско І. А. Наукове обґрунтування підходів до державного регулювання забезпечення ринку праці трудовими ресурсами. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 19-20. С. 158-165.
20. Круглов В. Державна політика трансформації ринку праці: виклики цифрової епохи. *Науковий вісник: Держ. управ.* 2021. № 1. С. 140-161.
21. Мікловда В. П., Пітюлич М. І. Взаємозв'язок ринку праці з базовими сегментами ринкової економіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2015. Вип. 2. С. 38-44.

22. Про зайнятість населення: Закон України від 5 липня 2012 року № 5067-VI (редакція від 14.10.2023 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення 30.10.2023 р.)
23. Серіков А. В. До обґрунтування синергетичного державного управління (на прикладі ринку праці). *Теорія та практика державного управління*. 2019. Вип. 2. С. 159-171.
24. Стефанюк С. В., Мармуль Л. О. Державне регулювання ринку праці та засоби його вдосконалення. *Таврійський науковий вісник*. 2012. Вип. 79. С. 338-340.
25. Стригуль Л. С., Стригуль А. А., Мітронічева Н. С. Роль державної служби зайнятості у регулюванні ринку праці харківського регіону. *Приазовський економічний вісник*. 2021. Вип. 5. С. 117-123.
26. Томчук О. Аналіз трендів розвитку ринку праці в Україні: ключові зміни та виклики воєнного часу. *Innovation and Sustainability*. 2023. №2. 110-119.
27. Шпонарський В.В., Хробуст І.В. Динаміка безробіття в Україні в період повномасштабної війни. Науково-практична конференція «Студентські наукові читання – 2023». Поліський національний університет, факультет економіки та менеджменту. Житомир. 12 грудня 2023 р.
28. Шпонарський В.В. Теоретичні аспекти державної політики на ринку праці. Науково-практична конференція «Студентські наукові читання – 2023». Поліський національний університет, факультет права, публічного управління та національної безпеки. Житомир. 14 грудня 2023 р.
29. Шпонарський В.В. Цілі та завдання активної політики держави на ринку праці. IV Міжнародна науково-практична конференція Інструменти та практики публічного управління в контексті децентралізації. Поліський національний університет. Житомир. 22-23 червня 2023 р.
30. The Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD). URL: <https://www.oecd.org/> (дата звернення 02.08.2023).